

MARIA BĂRBULESCU – UN PROFIL ANIVERSAR

Născută Muntean la 2 ianuarie 1941 în com. Veza (azi inclusă orașului Blaj), jud. Alba, Maria Bărbulescu a urmat studiile preuniversitare la Blaj, cunoscutul centru istoric, vestit pentru școlile sale. Alegerea Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de istorie-filosofie, specializarea istorie a fost pe deplin motivată, având șansa să audieze în timpul studenției – 1960-1965-, cursurile unor iluștri profesori ai școlii istorice și arheologice clujene: acad. Constantin Daicoviciu, profesorii Nicolae Lascu, Kurt Horedt, Dumitru Protase, Hadrian Daicoviciu, acad. Ștefan Pascu și alții.

Activitatea științifică și-a desfășurat-o pe mai multe niveluri: între 1965-1973 la Institutul pedagogic de 3 ani Constanța (unde a funcționat ca preparator, asistent și lector universitar la secția de istorie-geografie); la Muzeul de istorie națională și arheologie din același oraș, între 1973 și 1999 ca muzeograf, șef de secție Monumente *in situ*, cercetător principal II și I și șef al secției cercetare; și la Universitatea „Ovidius”, din 1993 și până în prezent, în calitate de conferențiar universitar și șef de catedră (1999-2003).

Perioada de activitate de la muzeul de arheologie se dovedește cea mai întinsă și mai diversificată: contribuie la reorganizarea și alcătuirea tematicii marilor expoziții muzeale de la Constanța, Adamclisi (muzeul Tropaeum Traiani) și Histria; participă la organizarea muzeului nou „Callatis” Mangalia, a Antiquarium-ului de la Capidava și a mai multor expoziții temporare. Face parte din colective de organizare a unor importante manifestări științifice naționale și internaționale: sesiunile anuale „Pontica”, al VII-lea Congres Internațional de Epigrafie Greacă și Latină (Constanța, 1977), colocviul internațional *Arheologia Mării Negre* (Constanța, 1994), simpozionul internațional *Egeea și Pontul Euxin: raporturi și interacțiuni în epoca greco-romană* (Constanța, 1999), al VII-lea Congres Internațional de tracologie (Constanța-Mangalia, 1996) ș. a. A făcut parte timp de

10 ani din colegiul de redacție al revistei *Pontica*; a activat pe linie științifică în cadrul filialei Constanța a Societății de Studii Clasice; în Filiala Pontică a Institutului Român de Tracologie și în Comisia internațională consultativă pentru promovarea studiilor indo-europene și trace, cu sediul la Mangalia.

Încă de la început preocupările sale științifice s-au îndreptat spre istoria veche a Dobrogei, cu precădere asupra unui domeniu mai puțin cunoscut, acela al vieții rurale în perioada romană timpurie. Specializarea cu predilecție în epigrafie (înlesnită și de burse de studii în Bulgaria, Italia și Germania) i-a permis cunoașterea îndeaproape a întregului fond de inscripții din Dobrogea, sursa directă pentru tema vieții rurale luate în studiu, dar și în general, pentru provincie în perioada Principatului. Nu au fost neglijate nici izvoarele literare, arheologice și numismatice, toate sintetizate în lucrarea de doctorat *Viața rurală în Dobrogea romană (sec. I-III e. n.)*, susținută în 1991 la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și publicată ulterior (2001) în volum monografic.

Aportul Mariei Bărbulescu în domeniul științific este considerabil: publică peste 90 de studii, articole, rapoarte de cercetare arheologică și note. Subiectele sunt axate pe valorificarea fondului epigrafic – fie că este vorba de organizarea administrativă a unor *territoria*, de magistraturi sătești, de antroponime, culte păgâne sau mărturii creștine. Abordează și aduce note personale de interpretare în probleme considerate capitale – cum ar fi seria guvernatorilor Moesiei Inferior, sau cele legate de pontarchie și *koinon* în orașele vest-pontice. Opiniile sale sunt reținute când au ca obiect *finis territorii* (ale celui callatian, de exemplu) sau identificarea unor toponimii. Inscripții inedite sau „redescoperite”, dedicații imperiale, miliari sau stele funerare constituie un repertoriu de studiu diversificat, în care Maria Bărbulescu dă măsura competenței sale. Într-un domeniu special ca cel al arheologiei și epigrafiei, în care fiecare intervenție științifică devine aproape o demonstrație, lucrările Mariei Bărbulescu se impun prin acuratețe și corectitudine. Nimic nu se poate adăuga unei argumentații care abuzează aproape de surse; nimic descoperit ulterior nu a fost în măsură să modifice soliditatea unui demers științific semnat de Maria Bărbulescu. Acolo unde alții sunt prea grăbiți și mai puțin informați, prea siguri și mai puțin riguroși, Maria Bărbulescu se detașează prin echilibru, minuțiozitate și rigoare.

Aria preocupărilor sale științifice a fost substanțial lărgită prin participarea (din 1974) și conducerea (între 2000-2003) lucrărilor la șantierul arheologic Albești. Prin tipologie, structuri constructive, materiale recuperate, așezarea se dovedește deosebit de importantă pentru cunoașterea raporturilor greco-indigene în spațiul vest-pontic, în perioada elenistică. Pentru perioade mai scurte de timp, Maria Bărbulescu a fost prezentă și pe șantierele arheologice de la Tomis (edificiul roman cu mozaic) și Tropaeum Traiani (cetate).

Fișa activității științifice n-ar fi completă dacă nu am menționa și colaborările la reviste de specialitate: *Pontica* (Constanța), *Dacia*, *Thraco-Dacica* (București), *Horos* (Athena), *Talanta* (Olanda); notăm, de asemenea, colaborări la cca. 15 volume colective cu tematică de istorie veche și arheologie; participări la peste 10 congrese, conferințe și simpozioane internaționale de studii clasice (Varșovia, 1968), de studii sud-est europene (București, 1974); *Terra Antiqua Balcanica* (Velico-Târnovo, Bulgaria, 1975); congrese internaționale de epigrafie (Constanța, 1977; Nîmes, Franța, 1992); de tracologie (Constanța, 1996, Sofia, 2000), congrese

privind civilizațiile din jurul Mării Negre și Mării Mediterane (Athena, 1988, București, 1994, Constanța, 1996); peste 100 de participări la manifestări științifice naționale organizate de Institutele de arheologie ale Academiei Române, Institutul Român de Tracologie, muzee, universități etc.

Din 1993 revine la activitatea didactică în calitate de conf. univ. la Universitatea „Ovidius”, Facultatea de istorie; este titulara disciplinei de epigrafie greco-latină și a cursurilor speciale de civilizație antică în perioada clasică în spațiul vest-pontic și dunărean. Oferind cunoștințe și pretinzând seriozitate în pregătirea actualilor studenți, Maria Bărbulescu își dovedește și aici profesionalismul. Severă dar nu distantă, generoasă dar și exigentă, Maria Bărbulescu este un model profesoral și crează la rândul ei modele de absolvenți.

Pe toate palierele activității sale științifice și pedagogice Maria Bărbulescu este un nume care se reprezintă de la sine. Omagierea noastră nu a făcut decât să-l sublinieze.

LIVIA BUZOIANU

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE

I. Cărți.

- *Viața rurală în Dobrogea romană (sec. I-III p.Chr.)*, 379 p. text și ilustrație, Constanța, 2001, Bibliotheca Tomitana, III, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța.
- *Albești. Monografie arheologică*. I, Bibliotheca Tomitana, IV, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța, 2007, 550 p., text și ilustrație (sub tipar, coautoare).

II. Studii, articole, rapoarte și note.

- *Cu privire la organizarea administrativă a teritoriului capidavens (sec. I-III e.n.)*, Pontica 3 (1970), p.211-222.
- *Despre magistraturile sătești din Dobrogea romană (sec. I-III e.n.)*, Pontica 4 (1971), p. 125-136.
- *Prescripțiile celui de-al doilea triumvirat la Appian*, în *Comunicări de geografie și istorie*, Constanța, 1971, p. 97-103.
- *Observations sur les anthroponymes des Besses dans deux villages de la Dobroudja romaine*, în *Actes de la XII-e Conférence Internationale d'Études Classiques*, Eirene, Cluj-Napoca, 2-7 octobre, 1972, București-Amsterdam, 1975, p. 687-692.
- *Începuturile așezărilor din Dobrogea: comuna primitivă*, în *Studii și cercetări de geografie aplicată a Dobrogei*, Constanța, 1972, p. 215-221 (coautoare).
- *Legitimitatea în corespondența lui Cicero de după moartea lui Caesar*, în *Comunicări de geografie și istorie*, Constanța, 1972, p. 169-176.

- *Culte orientale în satele din Dobrogea romană, ibidem, p. 177-184.*
- *Informațiile date de Ovidiu despre populația teritoriului rural al Dobrogei în comparație cu alte izvoare documentare, Pontica 5 (1972), p. 429-438.*
- *Les divinités du panthéon gréco-romain dans les villages de la Dobroudja romaine, Pontica 6 (1973), p. 73-86.*
- *Câteva inscripții tomitane inedite, Pontica 7 (1974), p. 157-168.*
- *Descoperiri monetare în satele din Dobrogea romană (sec. I-III e.n.), Pontica 8 (1975), p. 175-213 (coautoare).*
- *Inscripții funerare inedite din Scythia Minor, ibidem, p. 389-397.*
- *Kürzlich in Constanza Entdeckte Spätromische Keramik mit Gestempelter Verzierung, în Terra Antiqua Balcanica, Veliko Târnovo, 22-27, IX, 1975, p. 31.*
- *La céramique romaine tardive à décor estampé découverte à Tomis, în Pontica 9 (1976), p. 147-154 (coautoare).*
- *Inscripții inedite din Tomis și Callatis, Pontica 10 (1977), p. 79-89= Unveröffentlichte Inschriften aus Tomis und Callatis, în Epigraphica. Travaux dédiés au VIIe Congrès d'épigraphie grecque et latine (Constantza, 9-15 septembre, 1977), București, 1977, p. 99-111 (coautoare).*
- *Mărturii creștine păstrate în Muzeul de Arheologie Constanța, în De la Dunăre la Mare. Mărturii istorice și monumente de artă creștină, Galați (1977), p. 98-104.*
- *Inscripții recent descoperite în Scythia Minor, Pontica 11 (1978), p. 127-136. Vezi și Inscriptions récemment découvertes en Scythie Mineure, în Actes du VIIe Congrès International d'Épigraphie Grecque et Latine, București-Amsterdam, 1979, p. 331.*
- *Șantierul arheologic Albești, 1978, în Materiale și cercetări arheologice, a XIII-a Sesiune anuală de rapoarte, Oradea, 1979, p. 167-173 (coautoare).*
- *Stâlpi miliari inediți din Scythia Minor, Pontica 13 (1980), p. 140-156 (coautoare).*
- *De nouveau sur les légats de Trajan en Mésie Inférieure entre 103 et 108 de n.è., Dacia N.S. 25 (1981), p. 353-358 (coautoare).*
- *Descoperiri epigrafice recente, Pontica 14 (1981), p. 159-170 (coautoare).*
- *Interferențe între civilizațiile geto-dacă și greacă în Dobrogea, MI, XV, 4 (169), aprilie, 1981, p. 41-42 (coautoare).*
- *Colonia Ulpia Zermizegetusa pe o inscripție din Dobrogea, Pontica 15 (1982), p. 153-159 (coautoare).*
- *O inscripție tomitană „redescoperită” (SEG, I, 2, 232), Pontica 17 (1984), p. 61-66 (coautoare).*
- *Observații privind importul amforelor șampilate în sud-estul Dobrogei, Pontica 18 (1985), p. 55-74 (coautoare).*
- *Fazele constructive ale fortificației de la Albești (jud. Constanța), în Symposia Thracologica, 3, Constanța, 1985, p. 78-80 (coautoare).*

- *Importuri amforice în așezarea greco-indigenă de la Albești în sec. IV-III î.e.n., ibidem*, p. 81-83 (coautoare).
- *Tipuri de amfore elenistice descoperite în așezarea greco-indigenă de la Albești (jud. Constanța)*, în *Symposia Thracologica*, 4, Oradea, 1986, p. 58-59 (coautoare).
- *Importuri amforice la Albești (jud. Constanța): Heracleea Pontica, Pontica 19* (1986), p. 33-60 (coautoare).
- *Importuri amforice la Albești (jud. Constanța): Thasos, Pontica 19* (1986), p. 61-74 (coautoare).
- *Importuri amforice la Albești (jud. Constanța): Rhodos, Pontica 20* (1987), p. 53-77. *Vezi și Importuri amforice la Albești (jud. Constanța): Rhodos*, în *Symposia Thracologica*, 5, Miercurea Ciuc, 1987, p. 123 (coautoare).
- *Tipuri de amfore elenistice descoperite în așezarea greco-autohtonă de la Albești (jud. Constanța)*, *Pontica 20* (1987), p. 79-106 (coautoare).
- *Le stade de recherches concernant les installations hydrauliques sur le territoire de Roumanie pendant la période romaine et romano-byzantine (Ier-VIe siècles de n.è.)*, în *L'eau dans les pays méditerranéens et de la mer Noire dans l'Antiquité*, Athènes, 20-24 mai, 1988, p. 11-13.
- *Iorgu Stoian, Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine, II. Tomis și teritoriul său*, *Dacia N.S.* 32 (1988), 1-2, p. 244-245 (recenzie).
- *Importuri amforice la Albești (jud. Constanța): Sinope, Pontica 21-22* (1988-1989), p. 23-90 (coautoare).
- *Observații privind materialul amforic descoperit în așezarea greco-indigenă de la Albești (jud. Constanța)*, în *Symposia Thracologica*, 8, Satu Mare – Carei, 1990, p. 172-173 (coautoare).
- *Numele Dekebalos pe o inscripție descoperită în Dobrogea*, în *Thraco-Dacica*, 11 (1990), 1-2, p. 5-9.
- *Importuri amforice la Albești (jud. Constanța): Chersonesul Tauric, Cnidos, Cos, Paros, Pontica 23* (1990), p. 29-48 (coautoare).
- *Pentru un catalog al importurilor amforice la Albești (jud. Constanța)*, *ibidem*, p. 49-79 (coautoare).
- *Descoperiri monetare în așezările rurale din Dobrogea romană (14 d. Chr.-270 d. Chr.)*, *Pontica 23* (1990), p. 225-265 (coautoare).
- *Contribuții privind seria guvernatorilor Moesiei Inferioare în secolul III p.Chr.*, *Pontica 24* (1991), p. 123-141 (coautoare). *Vezi și Supplementum à Inscriptiones Scythiae Minoris Graecae et Latinae*, vol. II, *Tomis et territorium*, în *Xe Congrès International d'Épigraphie Grecque et Latine. Rapports préliminaires. Résumés des communications*, Nîmes, 1992, p. 216.
- *Tomisul în lumina izvoarelor literare antice*, în vol. *Din istoria Europei romane*, Oradea, 1995, p. 61-68 (coautoare).
- *Albești, jud. Constanța*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, campania 1994, Cluj-Napoca, 1995, p. 5, nr. 3 (coautoare).
- *Albești, jud. Constanța*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, campania 1995, Brăila, 1996, p. 6, nr. 3 (coautoare).

- Albești, „Cetate”, jud. Constanța, în *Situri arheologice cercetate în perioada 1983-1992*, Brăila, 1996, p. 8-9, nr. 4 (coautoare).
- *Inscripții inedite de la Callatis aflate în colecțiile Muzeului de Istorie Națională și Arheologie din Constanța*, Pontica 25 (1992), p. 167-205 (coautoare).
- *Observații privind așezarea greco-autohtonă de la Albești (jud. Constanța)*, Pontica 26 (1993), p. 121-158 (coautoare).
- *Un nou guvernator al Moesiei Inferior, Sallius Aristaenetus*, ibidem, p. 197-206 (coautoare).
- *Inscripții inedite din Tomis și împrejurimi*, Pontica 27 (1994), p. 157-171 (coautoare).
- *Reprezentări figurate în așezarea de epocă elenistică de la Albești*, Pontica 28-29 (1995-1996), p. 23-72 (coautoare).
- *Dedicații imperiale din Tomis*, Pontica 30 (1997), p. 167-175 (coautoare).
- *Stâlpi miliari descoperiți în Dobrogea*, Pontica 30 (1997), p. 183-198 (coautoare).
- *Observations sur deux bornes milliaires inédites de la province Scythie*, în *The Roman Frontier at the Lower Danube, 4th-6th centuries* (Murighiol-Halmyris, 18-24 August, 1996), Bucharest, 1998, p. 195-204 (coautoare).
- *Drumurile din Dobrogea romană, pe baza stâlpilor miliari din sec. II-III p.Chr.*, Pontica 31 (1998), p. 119-129 (coautoare).
- *O nouă inscripție din vremea lui Decius în Dobrogea*, Pontica 31 (1998), p. 131-138 (coautoare).
- *Une Épigramme Funéraire de Callatis*, Horos, 10-12, Atena, 1992-1998, p. 463-467 (coautoare).
- *Albești, jud. Constanța*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, campania 1996, București, 1997, p. 3, nr. 2 (coautoare).
- *Albești, jud. Constanța*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, 1983-1992, București, 1997, p. 2-4, nr. 2 (coautoare).
- *Albești, jud. Constanța*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, campania 1997, Călărași, 1998, p. 5-6, nr. 3 (coautoare).
- *Albești, jud. Constanța*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, campania 1998, Vaslui, 1999, p. 9, nr. 3 (coautoare).
- *Albești, com. Albești, jud. Constanța*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România*, campania 1999, Deva, 2000, p. 12-13, nr. 10 (coautoare).
- *Deux tables sacrées de Callatis*, în Horos, 13 (1999), p. 225-232 (coautoare).
- *Les villages attestés par des sources épigraphiques dans la Dobroudja romaine*, în vol. *La politique éditiale dans les provinces de l'Empire romain, IIe-IVe siècles après J.-C.*, Actes du IIIe Colloque Roumano-Suisse. *La vie rurale dans les provinces romaines : vici et villae* (Tulcea, 8-16 octobre 1995) (éd. V. H. Baumann), Tulcea, 1998, p. 229-242.

- *Cercetările arheologice de la Albești (jud. Constanța), 1996-1999, Pontica 32 (1999), p. 51-69 (coautoare).*
- *Inscriptions grecques du Musée „Callatis” de Mangalia, Pontica 32 (1999), p. 89-117 (coautoare).*
- *Albești -site fortifié du territoire callatian, în The Thracian World at the Crossroads of Civilizations, II, Bucharest, 1998, p. 345-375 (coautoare).*
- *Données récentes sur le site d'Albești (départ. de Constanța), în Civilisation grecque et cultures antiques périphériques. Hommage à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire (éd. Al. Avram, Mircea Babeș), Bucarest, 2000, p. 172-179 (coautoare).*
- *Albești (départ. de Constantza) site fortifié gréco-indigène, în The Black Sea Region in the Greek, Roman and Byzantine Periods, Talanta, XXXII-XXXIII (2000-2001), p. 189-206 (coautoare).*
- *Complexes d'habitat du site fortifié gréco-indigène d'Albești (départ. de Constantza), în Eighth International Congress of Thracology. Thrace and the Aegean, Sofia-Yambol, September, 2000, vol. I, Sofia, 2002, p. 361-373 (coautoare).*
- *Ștampile amforice recent descoperite la Albești (jud. Constanța), Pontica 33-34 (2000-2001), p. 219-252 (coautoare).*
- *Albești, com. Albești, jud. Constanța, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România, campania 2000, Suceava, 2001, p. 28-29, nr. 9 (coautoare).*
- *Albești, com. Albești, jud. Constanța, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România, campania 2001, Buziaș, 2002, p. 37-38, nr. 13 (coautoare).*
- *Albești, com. Albești, jud. Constanța, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România, campania 2002, Covasna, 2003, p. 36-37, nr. 13 (coautoare).*
- *Categorii ceramice de import în așezarea greco-indigenă de la Albești (jud. Constanța), Pontica 35-36 (2002-2003), p. 61-77 (coautoare).*
- *Complex de locuire din așezarea fortificată greco-indigenă de la Albești (jud. Constanța), în vol. Istorie și diplomatie în relațiile internaționale. Omagiu istoricului Tahsin Gemil (coord. D. Flaut, I. Țighiliu), Constanța, 2003, p. 39-51 (coautoare).*
- *À propos des pontarques du Pont Gauche, Ancient West & East, Leyden-Boston, volumul III, nr. 2, 2004, p. 354-364 (coautoare).*
- *Importuri sinopeene în așezarea greco-indigenă de la Albești, în Studii istorice dobrogene (coord. V. Ciorbea), Constanța, 2003, p. 57-67 (coautoare).*
- *Recipiente amforice descoperite în așezarea greco-autohtonă de la Albești, în Analele Universității “Ovidius”, seria Istorie, vol. I, anul 2004, Constanța, p. 29-42 (coautoare).*
- *Albești, com. Albești, jud. Constanța, în Cronica Cercetărilor arheologice din România. Campania 2003, Cluj-Napoca, 2004, p. 39-40, nr. 19.*

- *Albești, com. Albești, jud. Constanța. Punct: Cetate*, în *Cronica Cercetărilor arheologice din România. Campania 2004, Mangalia*, 2005, p. 54-55, nr. 33.
- *Ceramica greacă de uz comun din așezarea de la Albești (jud. Constanța): lekytoi*, *Pontica* 37-38 (2004-2005), p. 145-167 (coautoare).
- *Amphores de provenance diverse découvertes à Albești (départ. de Constantza) în Pontos Euxeinos*, *Beiträge zur Archäologie und Geschichte des antiken Schwarzmeer. und Balkanraumes*, Langenweissbach, 2006, p. 45-56 (coautoare).
- *Une inscription funéraire chrétienne récemment découverte à Constantza*, *Studia historiae et religionis Daco-Romanae. In honorem Silvii Sanie* (ed. L. Mihăilescu-Bîrliba, O. Bounegru), București, 2006, p. 439-448 (coautoare).
- *Relații cu insula Rhodos în lumina descoperirilor amforice de la Albești (jud. Constanța)*, în *Historiae Diversitas. Festschrift für Vladimir Iliescu zum 80. Geburtstag* (ed. V. Lica), Galați, 2006, p. 35-50 (coautoare).
- *Albești, com. Albești, jud. Constanța. Punct: Cetate*, în *Cronica Cercetărilor arheologice din România. Campania 2005, Constanța*, 2006, p. 74-76, nr. 27 (coautoare).
- *Albești, com. Albești, jud. Constanța. Punct: Cetate*, în *Cronica Cercetărilor arheologice din România. Campania 2006, Tulcea*, 2007, p. 67-69, nr. 30 (coautoare).
- *Ceramică greacă de uz comun din așezarea de la Albești (jud. Constanța): cămile*, *Pontica* 39 (2006), p. 169-183 (coautoare).
- *Inscripții inedite din Dobrogea*, *Pontica* 39 (2006), p. 205-218 (coautoare).
- *Tomis în Ancient Greek Colonies in the Black Sea* 2. vol. I (ed. Dimitrios Grammenos, Elias K. Petropoulos), BAR Internațional Series 1675 (I), 2007, p. 287-336 (coautoare).
- *De nouveau sur le koinon du Pont Gauche à partir d'une inscription inédite de Tomi*, *Dacia*, N.S. 51 (2007), p. 139-145.